

DEMOKRAT

Glas demokrata sjeverne Dalmacije.

Poštarina plaćena u gotovom.

Izlazi svakog petka večer.

POJEDINI BROJ 1.50 DIN.

Predbrojba: godišnje D. 40 polugod. 20.

Oglasi po cijeniku. —

God. 2.

Šibenik, 24 novembra 1922.

Br. 35.

Naši odnošaji sa Italijom.

Uvjjeti Rapallskog ugovora, koji nam je donio toliku sramotu i štetu nijesu, još ispunjeni. Talijanska diplomacija je znala to postignuti svim mogućim smicalicama. Popuštanje s naše strane šlo je do skrajnih granica, samo da krajevi nama dosudjeni dodju faktično pod suverenitet naše države i da narod od tih krajeva bude što prije riješen od teškog zuluma i sačuvan od neminovne ekonomske propasti. U tu svrhu došlo je bilo nakon dugog i mučnog natezanja do sporazuma u tako zvanim konvencijama. Nu baš u času kad se je najglavnije imalo izvršiti t. j. izprazniti još okupirani teritorij te konačno urediti položaj Rijeke kao neovisne države, onda je nektrava fašistička revolucija dovela do vlasti one elemente u Italiji, koji su od vajkada predstavljali najbezobraznije pohote na ovom našom obalom. Ovaj događaj morao je ispuniti i ispuni je najvećom brigom i naše državničke i najšire naše krugove. Napose to je bio veliki udarac za našu braću, koji, na papiru oslobođeni, stenju još uvijek teški i tuđinskim jarmom. Sa najvećom zebnjom se stoga očekivao otvor talijanskog parlamenta, kao što se polagalo najveću važnost na ono, što bi imao izjaviti novi ministar predsjednik Mussolini. On je zato bio veoma jasan tako, da o značenju njegovih izjava nebi smjelo biti nikakvih dvoumica — kad nas nebi iskustvo malo drukčije učilo! Nu ostajući pri njegovim samim izjavama u parlamentu te uzev u obzir i njegove sukladne izjave dane našim delegatima prekjueer u Lausanni, pa napokom vodeći računa o komentarima same nacionalističke štampe, moramo priznati da bi mogli biti zadovoljni sa diplomatskom situacijom, koju je stvorio Mussolini.

On je barem pokazao, da se ne misli ogriješiti o korektnost, koju su mu namećale stanovite diplomatske obaveze. Mi bi osobito po njegovim najnovijim izjavama morali zaključiti, da će u parlamentu zbilja provesti ratifikaciju konvencija te integralno izvršiti Rapallski ugovor. Time bismo zbilja mogli i umiriti našu braću u okupiranoj zoni, dapače ih kao nikada prije obveseliti jednom napokom zbilja vjerovatnom mogućnosti, da će njihove muke napokom prestati. Toliko puta već sličnim vijestima prevareni i izročarani teško će nam oni vjerovati! Još teže će vjerovati videći sve ono, što se u Zadru zbiva pod i ako nešto dalekim auspicijama D'Annunzija, a slušajući sve one glasine, koje se oko njih šire iz Zadra o predstojećim iznenadjenjima. Čudno je ipak i to što su talijanske novine prije svaku šuškariju iz Zadra bilježile a sada prolaze nekim naukom preko svega toga.

Nu predpostavimo, da se nema razloga sumnjati u ono što je Mussolini kazao u parlamentu „o svestosti ugovora,“ a napose u zadnji čas u Lausanni, da će naime nakon ratifikacije sa strane parlamenta odma provesti Rapallski ugovor. Sasvim tim imamo mnogo i mnogo razloga, da usprkos eventualnog ispražnjenja budemo zabrinuti i oprezni u pogledu naših budućih odnošaja sa Italijom. Mussolini je kazao, da ugovori „nijesu vječni“, — „provodjati ih znači ispitati ih.“ Ovim je on dosta jasno kazao, da Italija nije nipošto s nama konačni obračun napravila. Ovo bi moralo biti dovoljno jasno svima onima napokom, koji u našoj državi lakomno oteščavaju našu konsolidaciju i unutra i prema vani, a ova posljednja u prvom redu znači pre-dobrana od talijanske pogibelji.

Nekulturni i nehumani postupak riječkih fašista.

„Trgovački glasnik“ prima iz Rijeke slijedeći dopis:

Postupak riječkih fašista protivu sviju onih, koji ne odobravaju njihov rad i njihovo držanje prelazi već sve granice ne samo političke borbe, već i civilizacije i humanosti. Držim, da bi se i najvarvarskiji narodi ustručavali upotrebljavati sredstva i metode kojima se oni služe. Kažu, da ove metode oni upotrebljuju u Italiji protivu svojih protivnika. Slobodno im je tamo upotrebljavati ih u zemlji kulture i civilizacije, ali mi se u ovim, po njihovom mišljenju varvarskim i balkanskim krnjevim nismo naučili na njih. Mi naposljetku i u svom protivniku i neprijatelju gledamo čoveka, pa i prema njima imamo srca i sažaljenja. Ali oni su izgubili svaki osećaj i svaki ljudski obzir, koji čoveka diže nad životinjom. Ne samo to, nego oni se još ronose i hvale svojim zverskim postupkom, nazivajući ga šta više herojskim.

Dva dana već obilaze fašista kroz varoš u lovu za svojim žrtvama i kad ih nađu, odvuku ih silom u sedište fašističkog udruženja. Tu već imaju za njih spremjene doze ricinusa od četvrt do pola litra. I oni nesretnici, koji su tamo dovučeni, moraju da spiju taj ricinus silom. Pomislite sada strah i duševno stanje tih nesretnika. Što sve ne moraju da pretrpe dok ih ne prisile, da ispiju određeni im kvantum. Tuku ih gaze po njima, silom im otvaraju usta i onda u njih levaje ricinus. I kad su obavili taj svoj junački posao, onda ih uz smeh i sprdnju izbace na ulicu. U dva dana bilo je takvih slučajeva jedno dvadesetak, a tog nisu poštedeni ni stari, pa ni same žene. Imaju čitav jedan spisak proskribovanih, koji su osuđeni da prođu ove tantalove muke.

Neko će da pita, a što radi policija i vojničke vlasti? One kao obično čute, ne vide i ne znaju ništa. Oni su nemi i gluhi na sva oba nečovečna i zverska dela.

Da ne bi neko možda pomislio, da ovim svojim opisivanjem preterujem i krivo prikazujem stvari što se ovde dešavaju, donasam evo tačni prevod ovdasnjeg fašističkog lista „Vedeta d' Italia“ o tim događajima. „Vedeta“ pod naslovom „Propaganda i ricinus“ kaže:

„Izenada, prekjueer, ušao je u običaj i ricinus. Poznato je, da fašisti u manjim i većim gradovima Itatije upotrebljavaju samilosno protiv tvrdoglavice i nemirnih protivnika ricinus. To je jedno heroično sredstvo, izmisljeno protiv nevere. A uspeh je siguran garantiran: nevera prolazi... (i te kako) a ljudi ostaju; popravljaju se i počinjju misliti sa mozgom, rasvetljeni nenadnim svetlom. Svetlo makova zrna — vele preduzetnici ulja — svetli u tvrdim mozgovama, pokritim austro — hrvatskom korom.

Upotreba ulja na Rijeci uvedena je tek preksinoć. Uveravaju nas, da je rezultat silan, a mi ne možemo a da ne verujemo obzirom na količinu obroka između 250 do 300 grama svaki obrok, iza kojih sledi velika čaša mlike vode, koja upotpunjuje lečenje.

Kao kroničari beležimo danas jedno jedanaest njih, uhvaćenih iznenada u zanelaskoj propagandi i veselo deteranih u sedšte fašista gde im se naredilo, da uzmu ulje. I uzeli su ga svi.

**Svaki Jugoslaven mora biti član
JUGOSLAV. MATICE**

PODLISTAK. Ćirilica i latinica.

Čitajući naše političke novine, a i slušajući pismenu čeljad, koja se nazivlje i priznaje Jugoslavenima, namjerih se više puta, da govore o ćirilici kao srpskom pismu, a o latinici kao hrvatskom. Nekima je čak i nepravo, što se danas zahtijeva, da mladež u školama nauči pisati i čitati ćirilicu kao i latinicu. Počeše se čuje i od naše obrazovane ruke, da bi pročitali tu ili onu knjigu, ali da im je teško, jer da je napisana ćirilicom, pak da im ćirilica — što no riječ — kopa oči!

Takovi i slični izričaji potječu nešto iz neznanja a nešto iz anacionalne svijesti a nešto iz duševne tromosti. Bilo jedno ili drugo ili treće svjedodžbu duševnog siromaštva.

Najprije ćirilica nije samo srpsko pismo, nego je *slovensko* pismo, jer se od njezina postanka do danas upotrebljuje kod najvećeg di-

jela Slavena, kod Rusa, Bugara i Srba, a u svojem postanku nikla je među Slovenima i za Slovene. Da to ukratko pripovijedim.

Prije polovine devetoga vijeka Sloveni nijesu imali svojega pisma. Služahu se dvama tuđim pismenima: grčkim i latinskim, a njeđan od ta dva alfabeta nije mogao da zadovolji potrebama slovenskih glasova, jer Sloveni imadahu a i danas imaju glasova, kojih nema ni u grčkom ni u latinskom jeziku. Prvi, koji se postara da stvori pismo Slovenima, bijaše Sv. Ćiril, prvi slovenski prosvjetitelj (u drugoj polovici devetoga vijeka). Najstariji prepisi knjiga, što ih napisase Ćiril i brat mu Metod, potječu iz desetoga vijeka, a napisani su (t. j. prepisani) u dva slična pisma: *glagolicom* i ćirilicom. Kroz dugo vrijeme prepirali su se slovenski učenjaci, što je izumio Ćiril, da li glagolicu ili ćirilicu? Danas je znanstveno utvrđeno, da je glagolica starija, a ćirilica mlađa; i prema tome, izumio ju je Ćiril, ali veoma rano razvila se i ćirilica, jer kako rekoh,

naši najstariji pismeni spomenici iz 10. vijeka pisani su ćirilicom i glagolicom.

A kako su naši slovenski praoci zvali to pismo? I to — svoje pismo? Nijesu ga zvali ni ćirilica ni glagolica, a kamoli srpsko ili bugarsko pismo! Zvali su ga naprosto: *Slovensko pismo*! Najstariji branitelj našega pisma bijaše bugarski kaluđer Hrabor iz 10. vijeka koji ustade protiv napadača slovenskog pisma. Evo nekoliko rečenica iz njegove obrane: „Bog, koji sve uređuje i ne ostavlja rođa čovječjega bez razuma, pomilova rod *Slovenski* i posla im Konstantina flogofa, koji se zove Ćirilo, čovjeka pravednoga i istinoga, te im stvori slova prema slovenskim riječima...“ Dakle naš prvi apologeta Hrabor govori: „*slovenskom* rodu, o *slovenskoj* riječi i *slovenskom* pismu, a ne zna za ime, za riječ glagolica ili ćirilica. Ta su dva naziva postala mnogo kasnije, a daleko bismo zašli, kada bismo naveli sva mišljenja, kako je to nastalo. Glavno je da znamo, da u ono vrijeme, ka-

da je nastalo naše pismo, da se je zvalo *slovensko*.

Jedna vrsta slovenskog pisma (ćirilica) bijaše bolje sreće od druge vrste pisma (glagolice). Primiše je Bugari, Srbi i Rusi, a služili su se s njome po Bosni i Dalmaciji priobličivši joj u nekim slovima oblik, pa je prozvaše bosančicom, dok glagolica proganjena od latinskih biskupa i svećenika uščuvala se ipak kod Hrvata, u crkvenim knjigama. No ovome članku nije svrha da govori o glagolici nego o ćirilici.

Slovensko pismo, nazvano ćirilica, doživjelo je kroz vijekove razne popravke. No najvažnije je za nas, što je učinio naš geojalni samouk Vuk Stefanović - Karadžić pred sto godina otprilike. On je svojom prirodnom darovitošću uvidio, da je suvišno u ćirilici pisati dva znaka za jedan sami glas, pak je takove pismene znakove sazeo u jedan pismeni znak, a suvišne je izbacio i time je učinio, da je ćirilovski alfabet postao naj-savršenijim alfabetom u Evropi. Ideal je svakog pisma, za kojim

MIRIS

TVORNICA SAPUNA I SVEĆA D. D. NA
SUŠAKU

PROIZVADJA
RAZNE VRSTE
PRVORAZREDNOG
PERAĆEG SAPUNA
TE MIRISAVOG I BRIJAĆEG
UZ NAJPOVOLJNIJE
CIJENE.

GLAVNI ZASTUPNIK ZA SJEVERNU DALMACIJU:
EDMUND WEISSENBERGER
ŠIBENIK

TRANSPORTNO I OTPREMNIČKO PODUZEĆE

SPLIT
TELEFON 220.

A. Kuvačić

BAKAR
TELEFON 20.

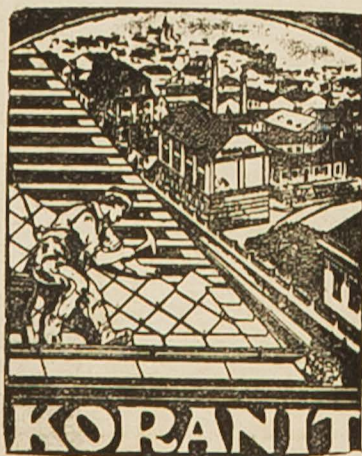
Prenuzimlje robu za prevoz, otpremu
usklađivanje, carinjenje i osiguranje.

Izvršuje sve naloge najkulatnije uz
dobre garancije.

Zastupstvo Uzajamno osiguravajuće Banke „Slavija“.

KORANIT D. D.

prva jugoslavenska industrija asbestnog škrljeveca
tvornica u KARLOVCU

**Najbolji kroš
sadašnjosti**

Glavno zastupstvo za sjevernu
Dalmaciju sa skladištem u
Šibeniku

**BRAĆA MAKALE
ŠIBENIK**

Brzjavni: Makale - Šibenik.
Inter. telefon br. 46.

ŠIBENSKA OKRUŽNA BANKA D. D.

Brzjavni: Krugobanka. u Šibeniku Inter. telefon: 68.

Bankovni Odsjek:

obavlja sve bankovne tran-
saksije uz najpovoljnije uvjete

prima uloške i plaća
6% kamate na uložne knjižice
5% „ „ tekuće račune
4% „ „ čekovne račune

doznake iz aktivnog računa
obavlja bez providbe.

Trgovački odsjek:

preuzima trgovačka zastup-
stva za sjevernu Dalmaciju.

preuzima komisijonalna skla-
dišta za Šibenik i ostala va-
žnija tržišta u sjev. Dalmaciji

preuzima dobavu za svoj i
tuđi račun proizvoda sjeverne
Dalmacije.

Šibenska Okružna Banka D. D. u Šibeniku

upravlja poslovima Općinske Zajednice
za ishranu sjeverne Dalmacije.

stoji na raspoloženju svim interesentima
za poslove koje imaju na području
sjeverne Dalmacije.

SLAVENSKA BANKA d. d. FILIJALA ŠIBENIK

::: Dionička glavica K 150.000.000. ::: Pričuva K 50.000.000.
BRZOJAVNI NASLOV: SLAVENSKA

Glavno sjedište

ZAGREB

Poslovne centrale:

BEOGRAD

LJUBLJANA

FILIJALE

Bjelovar
Brod n/S
Dubrovnik
Celje
Gornja Radgona
Kranj
Maribor
Murska Subota
Osijek
Sombor
Sušak
Šabac
Velikovac
Vršac

EKSPOZITURE

Monoštor
Skofja Loka

SEZONSKA EKSP.
Rogatačka Slatina

AGENCIJA:

Buenos Aires

AFILIJACIJE:

Budapest (Balkan
Bank).
Wien (Bankhaus)
M. R. Alexander

Prima uloške na knjižice i tekući
račun uz najpovoljnije uvjete.

Obavlja sve bankovne transakcije najkulatnije.